

Notariatas

PLUS

PRANCŪZIJOS NOTARIATAS
IR PANDEMIJA

Nr. 1/2021

Turinys

Įžanga	5
Notarinis veiksmas nuotoliniu būdu ekstremalios padėties laikotarpiu	6
Claude Brenner, Sophie Gaudemet ir Gilles Bonnet	
Notarinis veiksmas nuotoliniu būdu įprastinėmis sąlygomis?	18
Claude Brenner, Sophie Gaudemet ir Gilles Bonnet	

Numerį rengė Lietuvos notarų rūmai

Iš prancūzų kalbos vertė „OKAS Language Solutions“
Kalbos redaktorė Edita Birulienė

Leidinio maketą rengė UAB „Druka“.
Dizainerė Ingrida Ramanauskienė.

Leidinyje publikuojamų straipsnių autorių vertinimai,
nuomonės nebūtinai sutampa su Lietuvos notarų rūmų pozicija

Viršelyje panaudota Fran Boloni/Unsplash fotografija

ISSN 2669-2996

Olimpiečių g. 4, Vilnius
El. p. rumai@notarai.lt
www.notarurumai.lt

© Lietuvos notarų rūmai, 2021

Ižanga

Gerbiamieji skaitytojai,

Prieš jus – naujas elektroninis leidinys „Notariatas Plius“. Lietuvos notarų rūmai dažnai turi vertingos medžiagos, straipsnių, nuomonių, komentarų, kurių nesutalpiname į dukart per metus leidžiamo žurnalo „Notariatas“ puslapius. Tokį turinį, atsiradus progai, nuo šiol publikuosime elektroniniame žurnale „Notariatas Plius“, kuris bus pasiekiamas Lietuvos notarų rūmų svetainėje ir socialinių tinklų paskyrose.

Šio numerio tema – Prancūzijos notariatas ir COVID-19 pandemija. 2020 metų pavasarį išplitus koronavirusui, Prancūzijoje buvo iškeltas klausimas, kaip notarams atlikti savo pareigą. Autorių grupė - du Paryžiaus universiteto teisinės akademinės bendruomenės atstovai ir notaras – nagrinėja nuotolinių notaro paslaugų įteisinimo ekstremaliosios padėties laikotarpiu ir įprastomis sąlygomis aspektus.

Abu straipsniai publikuoti 2020 metų gegužės-birželio mėnesiais Prancūzijos teisinės krypties savaitraštyje „La Semaine Juridique Notariale et Immobiliere“. Publikuojame juos autorių ir leidėjo sutikimu.

Linkime malonaus skaitymo,
Jūsų „Notariatas Plius“

Notarinis veiksmas nuotoliniu būdu ekstremalios padėties laikotarpiu

Claude BRENNER
Sophie GAUDEMET

Paryžiaus Panthéon-Assas (Pateo Asas)
universiteto dėstytojai

Gilles BONNET

Paryžiaus notaras

Naują elektroninį aktą, numatytą 2020 m. balandžio 3 d. dekretu Nr. 2020-395, sudaro išskirtinis notarinis aktas, kai tokį aktą grindžiantis atstumas tarp dokumentą sudarančio notaro ir šalių reiškia precedento neturintį nukrypimą nuo klasikinės autentiškumo koncepcijos, pagal kurią būtinas fizinis notaro dalyvavimas. Šis notarinis aktas išimties tvarka buvo pripažįstamas ekstremalios padėties sąlygomis ir pateisinamas tuometiniu poreikiu, kuris savo ruožtu yra vienintelis tokio akto pagrindas, o, logiškai mažstant, šie poreikiai riboja minėto akto galimybes.

1. Nuo vieno elektroninio akto prie kito. Į 2020 m. balandžio 3 d. dekretą Nr. 2020-395, kuriuo į Prancūzijos pozityviąją teisę laikinai buvo įdiegta nauja notarinio akto forma – nuotolinis elektroninis aktas, buvo ypač greitai sureaguota.

Šis aktas neturi nieko bendra su autentiškumo įžengimu į informacinių technologijų erą, t. y. modernumą, nes toks įžengimas jau buvo įtvirtintas 2005 m. rugpjūčio 10 d. dekretu Nr. 2005-973, kuris buvo priimtas 1971 m. lapkričio 26 d. dekretu Nr. 71-94 dėl notarų sudaromų aktų naujo 20 straipsnio pagrindu.

2005 metais buvo numatyta pripažinti elektroninį notarinį aktą, kuris garantuoja fizinį visų šalių, nors ir esančių toli viena nuo kitos, atvykimą pas notarą; konkrečiai kalbant, au-

tentiškas dokumentas pasirašomas, kai padedant informacinėms technologijoms visose pusėse fiziškai dalyvauja viešas valstybės pareigūnas. Teisės akte visi sutiko pripažinti, kad tai yra pagarbos tam, kas sudaro notarinio akto esmę, sąlyga. Iš tikrųjų atrodo, kad šio naujo autentifikavimo instrumento, kurį buvo būtina įdiegti su visomis reikalingomis garantijomis, priemonių bei patikimų ir saugių technologinių priemonių analizė pradėjo būtent pastaraisiais mėnesiais konkretintis ir panašėti į tai, kaip atrodo.

---

2. Įprastinis laikas ekstremalios padėties sąlygomis. Sveikatos krizė po Covid-19 pandemijos ir karantinas, kuris buvo įvestas atsižvelgiant į ekstremalią padėtį, nustatytą 2000 m. kovo 23 d. įstatymu Nr. 2020–290, įtikino Prancūzijos valdžios institucijas leisti laikinai naudotis elektroniniu notarinio akto, šalims fiziškai nedalyvaujant, siekiant išvengti visiško notarų teikiamų paslaugų paralyžiaus galimai ilgą laikotarpį. Turbūt būtų galima išanalizuoti ir kitas galimybes įveikti krizę. Be to, Belgija, Kvebekas ir kitos šalys, kurių notariato sistema yra panaši į Prancūzijos teisę, reagavo skirtingai, skubiai bandydama išlaikyti šias ypač svarbias visuomenės funkcijas. Taigi Prancūzijos teisės aktų leidėjas tikrai turėjo veikimo laisvę ir bet kuriuo atveju skubos tvarka karantino metu jis buvo priverstas sušvelninti natūralius autentiškumo reikalavimus priimdamas laikiną išimties taisyklę: išimtinis įstatymas (materialiąja prasme). Išimtinėmis aplinkybėmis – išimtinės priemonės!

---

3. Atvirkščiai (abipusiškai)? Tačiau laikinas teisės aktas nėra natūrali patirtis, išimtinė priemonė, pateisinama išskirtinėmis aplinkybėmis, nėra teisėkūros eksperimentas, atliekamas laiku ir laikantis įprastų principų. Be to, būtų netikėta, jeigu dramatiškos aplinkybės, kurias išgyvena mūsų šalis ir visas pasaulis, galėjo būti proga faktinėmis aplinkybėmis išbandyti evoliuciją, galima netgi sakyti teisinę revoliuciją. Tai reiškia, kad dėl ekstremalios padėties laikotarpiui numatyto nuotolinio notarinio akto neabejotinai turi būti svarstoma, juo labiau kad šis laikotarpis yra pratęsimas, siekiant nustatyti konkrečias šiuo metu egzistuojančias autentiškumo patvirtinimo galimybes (pirma tyrimo dalis), rytoj jau nebegalima bus išvengti principinių diskusijų, jeigu būtų grįžtama prie šios priemonės taikymo klausimo grįžus prie įprastos tvarkos (antra tyrimo dalis).

---

4. Paskirstymas. Siekiant suprasti ekstremalios padėties laikotarpiui priimtos reformos iššūkius ir apimtį, naujovių analizė (1) yra būtina prieš nustatant galimą jos pritaikymą (2).

---

1. Kokios naujovės?

5. Nuotoliniu būdu sudarytas notarinis aktas. 2020 m. balandžio 3 d. dekretu įtvirtintas elektroninis aktas yra naujos rūšies notarinis aktas: notaro surašytas aktas, nedalyvaujant ar fiziškai nedalyvaujant šalims; vienintelis tikras nuotoliniu būdu sudarytas notarinis aktas, kuris kada nors buvo žinomas Prancūzijos įstatymams. Palyginimas su

2005 m. rugpjūčio 10 d. dekretu Nr. 2005-973 įtvirtintu elektroniniu aktu iš tikrųjų neturėtų sukelti iliuzijų: pagal šį dokumentą, sandorio šalis ar šalys yra fiziškai toli viena nuo kitos, dokumentu, kuriam turi būti suteikta autentiška forma (*negotium*), be abejoj, yra laikomas nuotoliniu būdu sudarytas dokumentas, bet autentiškam aktui kaip tokiam, įrodomąją galią turinčiam aktui yra būtina, kad visos sandorio šalys atvyktų pas notarus, kurie patvirtina jų sutikimus. Toks elektroninis aktas grindžiamas fiziniu šalių atvykimu pas notarą, o tokiomis sąlygomis surašytas aktas autentiškumo aspektu nenusileidžia notariniam aktui, kuris materialiai sudarytas remiantis kito notaro išduotu įgaliojimu arba šalims atvykus pas notarą viena po kitos; Civiliniame kodekse tokios galimybės visada buvo numatytos¹. Visai kitokia situacija dėl 2020 m. balandžio 3 d. dekreto, kuriuo elektroninis notarinis aktas, leidžiamas ekstremalios padėties laikotarpiu, grindžiamas ne tik raštiško dokumento dematerializavimu, bet ir daug drastiškiau – sutikimo davimu naudojant ekraną ir klaviatūrą. Tam reikėjo ne tik techninių priemonių, bet ir esminių pritaikymų autentiškumo srityje.

---

6. Techninių priemonių pritaikymas: technologinių pakaitalų naudojimas. Nuotolinio elektroninio akto įgyvendinimas, dėl kurio buvo priimtas sprendimas ekstremalios padėties laikotarpiu siekiant pašalinti karantino keliamus nepatogumus, remiasi patikrinimų, kurių notaras negali atlikti dėl atstumo, pakeitimu saugiomis informacinių technologijų procedūromis. Kadangi tokios procedūros turi būti atliekamos prieš sudarant notarinį aktą ir yra ypač reikalingos notarui atliekant informavimo ir konsultavimo funkcijas, nekilo jokių ypatingų sunkumų, atsižvelgiant į tai, kad šios profesijos atstovai jau naudojami vaizdo konferencijų tinklu su klientais, kurį patvirtino Notariato aukščiausioji taryba ir kuris veikia naudojant programą *LifeSize*². Šalių ir kitų sudarant aktą dalyvaujančių asmenų tapatybės patikrinimas bei jų sutikimo gavimas ir pasirašymas pareikalavo naujovių, atsižvelgiant į tai, kad šias procedūras ir formalumus, kurie kyla iš elementarių autentiškumo reikalavimų, iki šiol visada vykdė notaras, veikdamas asmeniškai ir be tarpininkų³.

---

7. Identifikavimas skaitmeninėmis priemonėmis versus notaro atliekamas identifikavimas. Dėl šalių ir kitų asmenų, dalyvaujančių sudarant aktą, tapatybės dekretas remiasi identifikavimo garantijomis, kurias suteikia prieigos prie naudojamo saugaus elektroninių ryšių tinklo kontrolė ir kvalifikuotas elektroninis parašas, kurio reikalaujama. Iš tikrųjų asmens tapatybės dokumento patikrinimas nuotoliniu būdu nesudaro galimybės nustatyti galimas klastotes. Tačiau kiek galima pasitikėti privačiu ir paprasčiausiu

---

1 Žr. CK 932 str.– CK 930 str. 1 d. Dėl vedybų sutarties išimties; žr. Nr. 19.

2 Žr. 2020 m. balandžio 3 d. Dekr. Nr. 2020–395, 1 str. 2 d.; JCP N 2020, Nr. 15–16, Akt. 364: „Keitimasis informacija, kuri yra reikalinga sudarant aktą ir notarui gaunant šalių ar sudarant aktą dalyvaujančių asmenų sutikimą ar pareiškimą, vyksta naudojant ryšių ir informacijos perdavimo sistemą, užtikrinančią šalių identifikavimą, turinio vientisumą ir konfidencialumą bei patvirtintą Notariato aukščiausiosios tarybos.“

3 Atsiribojama nuo galimybės notarui gauti aktą per įgaliotą tarnautoją, numatytos 1971 m. lapkričio 26 d. dekretu Nr. 71-941 ir panaikintos 2015 m. rugpjūčio 6 d. įstatymu Nr. 2015-990 (galutinis įsigalioja 2020 m. gruodžio 31 d.). Žr. šio tyrimo antrą dalį kitame numeryje.

sertifikavimu skaitmeninėmis priemonėmis, kuris visiškai pašalinamas iš notaro kompetencijos⁴? Mažiausiai, ką galima pasakyti, kad nuotoliniu būdu sudarytas notarinis aktas šiuo atžvilgiu jau yra pažeidžiamas ir tai, be jokios abejonės, paaiškina, kad Notariato aukščiausioji taryba aplinkraštyje, išplatintame visiems notarams, išryškino skirtumą, kuriam sunku rasti teisinį pagrindą tarp sąlygos, kai notaras per pastaruosius 10 metų fiziškai priėmė klientą, patikrino jo tapatybę ir saugojo tapatybės patvirtinimą, ir sąlygos, kai to nebuvo padaryta: pirma, laikoma, kad asmens tapatybė pakankamai patvirtinta paties notaro atliktais patikrinimais, jis galėtų atlikti notarinį veiksma be kito reikalavimo, datos, kai buvo atliktas ankstesnis patikrinimas, ir atitinkamai elektroninio parašo procedūros aspektu⁵; antra, notaras „paveda“ asmens tapatybės patikrinimą patvirtintai informacinių paslaugų tarnybai elektroninio parašo procedūros metu, ši tarnyba patikrinimą atlieka išankstinės vaizdo konferencijos būdu⁶. Toks atskyrimas nestebina. Jeigu identifikavimas skaitmeninėmis priemonėmis yra tikrai saugus, kodėl verta jo atsisakyti, notaro patvirtinimo naudai, kadangi apskritai jis yra pakankamai ribojamas laike ir erdvėje, kliento fizinio priėmimo aspektu? Jeigu manoma, kad toks identifikavimas teisiškai prilygsta įprastinėms notaro funkcijoms, kurių dėl susiklosčiusių aplinkybių neįmanoma priverstinai įvykdyti įprastiniu būdu, kaip galima reikalauti pagrįsti, jeigu jis išsaugomas per „delegavimą“, prieštaraujantį notaro statusui?

PASTABA

« Sutinkame, kad siūlomas kelias neparodo perdėto pasitikėjimo siūloma skaitmenine priemone... »

---

8. Sutikimas nuotoliniu būdu ir elektroninis parašas. Tačiau tai ne svarbiausia naujovė. Nes tikrindami tapatybę mes liekame autentiškumo prieškambarėje. Ji susijusi su sutikimo ar pareiškimų gavimu ir akto pasirašymu, kurie sudaro patį aktą (*negotio*), kurio autentiškumą reikia patvirtinti. Kadangi fizinis atstumas neleidžia notarui jų patikrinti *ex propriis sensus*⁷, Notariato aukščiausiosios tarybos patvirtinta komunikacijos sistema taip pat naudojama perduodant juos notarui, esančiam skaitmeninės grandinės pabaigoje, o sertifikavimo veiksnys (DocuSign) kvalifikuoto parašo forma, kaip ji apibrėž-

---

4 Akivaizdu, kad visiškai skirtinga tai, kad notarai, identifikuodami šalis, kiekvieną dieną pasitiki trečiojo asmens patvirtinamais, kurie taip pat turi trūkumų: valstybės patvirtinimas išduodant asmens dokumentus. Nes notaras, vykdydamas jam priskirtą autentifikavimo funkciją, atstovauja būtent valstybei.

5 Konkrečiai, gavus elektroninį laišką su saugia nuoroda į pasirašomą dokumentą, klientas jį perskaito ir pasirašo nuskanuodamas savo asmens dokumentą ir įvesdami SMS kodą, kad patvirtintų savo tapatybę „DocuSign“ (CSN, informacinis pranešimas, 2020 m. balandžio 4 d., p. 3 ir 4).

6 CSN, informacinis pranešimas, pastaba 5, p. 4.

7 Neturėdamas kontroliuoti virtualios realybės, kurią jam perduoda skaitmeninis vaizdas, notaras prie savo ekrano yra tik paprastas žiūrovas. Žr. É. Dubuisson, Du coronavirus au notaire sans contact: Defrenois 2020, Nr. 158M9. M. Julienne. Premiers pas de l'acte juridique immatériel a distance; JCP N 2020, Nr. 15-16, akt. 563. Palyg. M. Julienne, L'acte juridique immatériel, in L'immatériel le droit; Fondation Varenne, 2017, Nr. 20, p. 73.

ta Europos eIDAS⁸ reglamente, teikia skaitmeninį pakaitalą notarui, kuris siunčiamas tuo pačiu metu⁹. Po to notaras, kuris gauna tik elektroninį šalių parašo pažymėjimą, ant parengto elektroninio dokumento pasirašo savo saugiu elektroniniu parašu (naudodamas savo REAL raktą), iš čia kyla jo tobulumas¹⁰ ir jis tampa autentišku (CK 1367 str. 1 d.); tačiau autentiškumas yra sugadintas, netobulus¹¹: įgytas ne dėl prigimties, o dėl įstatymų reputacijos.

9. Netobulus autentiškumas. Iš tikrųjų ką tik aprašytas elektroninio notarinio akto sudarymo procesas realizuoja nutylėtą notarinės funkcijos paskirstymo sąlygą, ne prasčiausiai trečiajam asmeniui (institucijai) deleguojant dalį funkcijų, kurios natūraliai įtraukiamos į autentifikavimo procesą, tačiau tariamu technologiniu saugumu pakeičiant institucinį saugumą, kurį tradiciškai užtikrina notaro, kaip institucijos, kurią įstatai įgalioja pačiai kontroliuoti teisinės valios, kurią ji autentifikuoja, teisingumą ir veiksmingumą, atliekamas asmeninis patikrinimas. Tai reiškia, kad užuot siekęs technologinio progreso, kuris atkurtų tikrąjį išskirtinio notarinio dokumento galios pagrindą, kurį mes galėjome palaikyti, 2020 m. balandžio 3 d. dekretas faktiškai nukrypsta nuo to, kas tradiciškai sudaro autentiškumą. To pakanka, tačiau norint jį suprasti, reikia pradėti nuo to, kas sudaro autentiško dokumento sąvoką.

10. Autentiško akto sąvoka ir požymiai. Visų pirma, autentiškas aktas suprantamas kaip instrumentinė forma: *instrumentum* priešingai nei *negotium*: tai forma, kurią notaras suteikia išreikštai valiai, kurią yra prašomas autentifikuoti, ir kuris tokiu būdu jo akivaizdoje pasirašytą juridinį aktą perkelia iš privačios srities į viešąją sritį¹²; forma, kuri dėl notarui valstybės suteiktų viešųjų įgaliojimų, valiai suteikia tris požymius – absoliučią įrodomąją galią, tam tikrą datą ir vykdomąją galią. Toks skiriamųjų požymių suteikimas privačiam rašytiniam aktui yra visiška viešosios valdžios išraiška: įrodomoji galia, įgyta iki nustatant klastojimą, yra aukščiausias hierarchinis laipsnis teisiųjų įrodymų sistemoje

8 Savaiame suprantama, kad skirtumas, kurį rekomendavo Notariato aukščiausioji taryba, ir paminėtas ankstesniame numeryje, neatsižvelgiant į tai, ar pasirašantis asmuo per pastaruosius 10 metų atvyko ar neatvyko pas notarą, negali pakeisti dekretu įtvirtinto reikalavimo dėl kvalifikuoto skaitmeninio parašo, kaip apibrėžta eIDAS reglamente, paprasčiausiu patobulintu elektroniniu parašu. Palyg. CSN, informacinis pranešimas 5 pastaba, p. 3. A. Caprioli ir P. Agostini, Principales évolutions du régime de la signature, du cachet et de la copie numériques; AJCA 2016, p. 418.

9 2020 m. balandžio 3 d. dekr. Nr. 2020-395, 1 str. 2 ir 3 d.

10 2020 m. balandžio 3 d. dekr. Nr. 2020-395, 1 str. 4 d.

11 A. Raynouard. Sur une notion ancienne de l'authenticité : l'apport de l'électronique; Defrénois 2003, 37806 str.: Kita vertus, pasinaudodami techninėmis galimybėmis, kurias teikia saugus elektroninis parašas ir ryšių šifravimas (saugus duomenų perdavimas), ar galime pagrįsti autentiškumą iš tikrųjų nedalyvaujant valstybės pareigūnui? Kitaip tariant, ar aktas, kurio viena šalis sutikimą perduoda notarui tik elektroninių ryšių priemonėmis, vis tiek laikomas autentišku dokumentu? [...] Aš manau, kad grynai nematerialus gavimas yra autentiškumo paneigimas. [...] Tai reiškia netobulo autentiškumo sankcionavimą."

12 Šioje vietoje atsiribojama nuo notarinio patvirtinimo, susijusios su tuo, kas kartais vadinama savanoriška jurisdikcija, ir kurių šiandien daugėja, sąlygos. Dėl šių prielaidų. Žr. not. Cl. Brenner. Authentification notariale et juridiction étatique, in Mél. I. Aynès; LGDJ- I.extenso, 2019, p. 45.

(i.e. įrodymus, kurių vertę valstybė nustato priešingai nei laisvųjų įrodymų sistema, kuri yra fakto klausimas), vykdomoji galia yra valstybei suteiktas teisėtos jėgos (arba smurto, kaip sako Max Weber) naudojimo monopolis, kalbant apie tam tikrą datą, kai pastebima tendencija matyti tik tam tikrą autentiško akto įrodomosios galios taikymą, iš tikrųjų ją sudaro valstybei priklausanti laiko suvokimo kontrolė, sprendžiant teisinius konfliktus: laikas yra fizinės erdvės išmatavimas ir vidinis teisinės sistemos komponentas, pažymėtas reliatyvumu (Žr. CK 1377 str.).

11. Autentiškumo esmė. Belieka išsiaiškinti, kas pagrindžia tai, kad įstatymas notariam aktui suteikia tokį nepaprastą efektyvumą. Akivaizdu, kad tai, bent jau tiesiogiai, neatsiranda dėl stiprios profesinės notaro kompetencijos, kuri jam priskiriama dėl teisinio pasirengimo, profesinės veiklos formos, jam nustatytos profesinės drausmės¹³: iš tikrųjų daugelis advokatų yra tokie pat kompetentingi kaip ir labiausiai patyrę notarai ir vykdo ne mažiau kompetencijos reikalaujančią konsultavimo funkciją; nors jiems nepatinka ir šiuo klausimu kyla tam tikra painiava dėl tam tikro politinio neatsakingumo¹⁴, jie neturi teisės savo rengiamiems ir pasirašomiems dokumentams suteikti autentiškumo požymių. Flour, sistemindamas Planiol idėjas, ieškojo paaiškinimo minčiai, kad notaras bus „privilegiuotas liudininkas“, ir šiai idėjai, kuri sustiprintą įrodomąją galią pavertė autentiškumo šerdimi, „jos pačiu brangiausiu vaisiumi“¹⁵, buvo numatyta išskirtinė paskirtis¹⁶. Galbūt ji nėra tokia svarbi, kadangi vadinamosios „autentiškumo“ komisijos, kuriai vadovavo Laurent Aynès, darbas parodė, kad notaras nėra paprastas liudininkas: autentiškas dokumentas (*negotium* prasme) yra jo kūrinys, kuriam realizuoti jis turi skirti visus savo gebėjimus, kad užtikrintų visišką jo, kaip teisėtumo faktoriaus, veiksmingumą¹⁷. Faktas yra tas, kad deleguojant viešąją valdžią, kuria pagrįstas autentiškumas, būtina patikrinti šalių sutikimą (tokį patikrinimą atlieka notaras) joms dalyvaujant ir pagal nustatytus iškilmingus formalumus, nes šis asmeninis patikrinimas, šis „priėmimas“, kurie laikomi autentiško dokumento esme¹⁸, yra nepaprasto pasitikėjimo, kurį jam suteikia įstatymas,

13 Puikiam straipsnyje, kurį jis skyrė autentiškumui, reaguodamas į įgalioto klerko pareigų sukūrimą, Flour papasakojo viską apie šį paralogizmą; negalima padaryti nieko geriau, kaip išsiųsti skaitytoją (Flour, Sur une notion nouvelle de l'authenticite; Defrénois 1972, 30159 str., Nr. 28, p. 977).

14 Aišku, galvojama apie viešąją investitūrą po teisinės krizės, atsiradusios dėl protesto už judėjimo prieš pensijų reformą, tam tikrą komisiją, kuriai, be kitų klausimų, pavesta svarstyti vykdomosios galios suteikimo advokato dokumentui klausimą.

15 Flour. 13 pastaba, Nr. 5 ir 25.

16 Žr. pvz. P. Catala. Le formalisme et les nouvelles technologies; Defrenois, 2000, 37210 str., Nr. 16. M. Grimaldi. L'acte authentique électronique, Defrenois, 2003, Nr. 4. A. Raynaud, minėta pastaba 12, spec. Nr. 36 ir tolesni.

17 L'authenticite. Droit, histoire, philosophie, L. Aynes, (ss dir.); Dok. FR, 2 leid., 2013, Nr. 54 ir tolesni.

18 CK, ankstesnis 1317 str. – CK naujas 1369 str. Šiuo klausimu negalima padaryti nieko daugiau, nei remtis Flour demonstracija (pastaba 13. Spec. Nr. 4 ir tolesni.). Taip pat žr. L'authenticite, pastaba 17. spec. Nr. 42. J.-Ch. Laurent citata (JCP G 1953, II. 7348): „Pagal įstatymą valstybės pareigūnas dalyvauja sudarant dokumentą: jį gauna, surašo, perskaito. Kai jis nedalyvauja, autentiško akto nebėra. Tai faktinis asmens, kuriam suteikti specialūs įgaliojimai, skirti asmeniškai jam, kurie suteikia aktui ypatingą vertę. Be jo yra tik paprastas dokumentas, neturintis juridinio pobūdžio.“

esmė; tik šia prasme autentiškumas yra atlygis už šalių duodamo sutikimo kokybę: jis yra atlygis už institucines garantijas, kurias siūlo asmeninis notaro dalyvavimas¹⁹.

12. Struktūriniai nuotolinio notarinio akto trūkumai. Būtent dėl šio priežasties naujas elektroninis notarinis aktas, kuriame tiksliai nurodomas atstumas tarp notaro ir jo klientų, kad būtų pašalinta kliūtis gauti aktą, tikrąja šio termino prasme, dėl sveikatos krizės iškelia ne mažiau kaip tris problemas.

Pirma, esant būtinybei, virtualus artumas, kurį kompiuteris sukuria tarp šalių ir notaro jų buvimo vietose, nesuteikia garantijų, kurių tradiciškai tikimasi iš dalyvavimo sudarant aktą. Kaip iš tikrųjų nuotoliniu būdu naudojant ekranus patikrinti tai, ką fizinis dalyvavimas leidžia užtikrinti? Kaip galime būti tikri, kad paaiškinimai yra pateikti ir aktas buvo sudarytas patenkinamomis sąlygomis ir laikantis privalomo konfidencialumo? Kaip įsitikinti, kad sutikimas būtų išreikštas visiškai suprantant problemas ir laisva valia, kai kartais pastebimi subtilūs ir sunkiai pastebimi signalai, o kompiuterio pateikiamas vaizdas leidžia matyti tik uždara apibrėžtą vaizdą²⁰?

Antra, sutikimo gavimo, kuris priklauso notaro kompetencijai, ir parašo patvirtinimas, kuris priskiriamas IT paslaugų teikėjui, atribojimas, kuriuo grindžiamas naujas elektroninis notarinis aktas, prieštarauja pačiai autentifikavimo esmei. Palaikant tokį atskyrimą, žinoma, teigiama, kad esminis dalykas autentiškame dokumente yra notaro parašas, o šalių parašai laikomi antraeiliais, kai netgi pabrėžiama, kad patvirtinimas (sertifikavimas) suteiktų jam daug didesnę vertę negu šalis siūlant pasirašyti elektroninį notarinį aktą įprastu laiku, kadangi pasirašoma paprastame planšetiniame kompiuteryje²¹ ir parašas neturi jokios elektroninės vertės. Tačiau čia yra dvigubas klaidinantis argumentas: – jeigu šalių parašas (tiksliau, pasirašymo veiksmas) kaip materialinė procedūra yra antraeilis dalykas klasikiniame autentiškame akte, jeigu neabejotinai svarbesnis yra paties notaro parašas autentiškame dokumente (instrumente), kuris dokumentą padaro tobulą, taip yra dėl to, kad šalies parašas dedamas dalyvaujant notarui ir jo akivaizdoje, todėl notaras, remdamasis nustatytais duomenimis (iki neteisingų duomenų įrašymo), gali patvirtinti, kad buvo pasirašyta, juo labiau kad jis, tvirtindamas aktą, savo parašu šiek tiek uždengia kliento parašą. Taigi, kaip minėta, nuotolinio akto atveju notaras iš esmės negali asmeniškai patvirtinti šio parašo, kurio patvirtinimas yra perduotas trečiajam asmeniui, būtent dėl šios priežasties; todėl jo parašas negali kompensuoti šalių trūkumų ir juo labiau jų pakeisti²². Taigi toks parašas yra absoliučiai esminis reikalavimas dėl pagrindinės priežasties, kad autentiškumas yra tik forma, skirta supakuoti ir tam tikru būdu išgryninti šalių (*negotium*) teisinę valią, be kurios autentiškumas yra niekas: tuščias apvalkalas be

19 Žr. L'authenticite, pastaba 17. spec. Nr. 124, patvirtinantis dėl šios priežasties 2005 m. rugpjūčio 10 d. dekretu atmestą nuotolinio elektroninio notarinio dokumento bandymą, padaroma išvada: „Todėl būtų labai pavojinga iš dokumento atimti tai, kas sudaro pagrindą jo pasekmių galiojimui.“

20 Žr. antrą šio tyrimo dalį.

21 Žr. 1971 m. lapkričio 26 d. dekretu Nr. 71-941 17 str. 2 d.

22 Būtent dėl to nerandama jokių argumentų, palaikančių naują nuotolinį notarinį aktą, jeigu notaro buvimas ir jo nustatyti duomenys, įrašyti į *instrumentum*, atvirkščiai, leidžia pakeisti parašą, kai šalis yra neveiksni.

vaisių²³. Tai patvirtina ypatingas dėmesys, skiriamas dekretu reglamentuojant parašus: skiriant tiek daug dėmesio šalių parašų techniniam tikslumui, patvirtinama, kad notaras negali iki galo įvykdyti savo misijos ir kad šalių sutikimo išreiškimas dar labiau „persikelia“ į jų parašą, trumpai tariant, į asmeniškai pasirašyto dokumento vaizdą;

- jeigu pasirašymas, kaip teisės aktas²⁴ ar, be abejo, kaip teisės akto užbaigimo procedūra, turi dvigubą funkciją – sutikimo su aktu išreiškimą ir šalies identifikavimą (CK 1367 str.), šių dviejų elementų atskyrimas, kurį ketinama įgyvendinti dekretu ir kuriuo gali būti bandoma remtis teigiant, kad laikomasi autentiškumo garantijų, iš tikrųjų yra apgaulė. Kaip iš tikrųjų galime teigti, kad sutikimo patikrinimas, kuris laikomas lygiaverčiu jo gavimui, išlieka vienintelis notaro veiksmas, kai šis sutikimas paprasto neapsisprendimo būsenoje tol, kol jis nebuvo teisiškai patvirtintas parašu, suteikiančiu jam galutinį pobūdį? Sutikimas, išreikštas su akivaizdžiu apsisprendimu, yra teisiškai privalomas tik tada, kai jis yra aiškiai išreikštas ir patvirtintas parašu, kuriuo užbaigiamas apsisprendimo procesas, kai norima, kad aktas būtų įforminamas raštu, siekiant įpareigoti, o ne tik įrodyti – juo labiau kai šis įforminimas yra būtinas dėl akto galiojimo arba jo autentiškumo galiojimo. Dekretu nustatytas notaro gaunamo sutikimo ir elektroninio parašo vienaikiškumas nieko nekeičia: darant prielaidą, kad šis vienaikiškumas egzistuoja (nepaisant atotrūkio, kuris galimas tarp vaizdo srauto ir skaitmeniniu būdu pasirašytos sutikimo pažymos judėjimo), lieka tik faktas, kad vienintelis galutinis sutikimas (taigi teisiškai galiojantis) yra tas, kuris išreikštas parašu, nes to reikalaujama 2020 m. balandžio 3 d. dekretu.

Trečia. Galiausiai autentiškumą, kaip instrumentinę formą, lydi iškilminga ceremonija, kuri nelaikoma paprasta procedūros puošmena ar pasenusia simbolika, bet yra viešosios valdžios išraiška, kuri notariate atlieka tam tikrą vaidmenį ir išreiškia pagarbą elementariam protokolui, kurio reikalaujama laikytis. Tačiau kaip šį reikalavimą galima įvykdyti atliekant notarinį veiksma nuotoliniu būdu²⁵?

2. Koks taikymas?

13. Aktas, įteisintas atsižvelgiant į laikotarpio poreikius. Kadangi autentiškumas yra viešųjų įgaliojimų delegavimo, priimto suvereniai laikantis aukštesnių, konstitucinių, ES teisės aktų ar pagrindinių vertybių, išraiška, įrodomoji galia, *a priori* turi teisę palengvinti natūralius autentiškumo reikalavimus ekstremalios padėties metu laikina išimtinė taisykle: išimtinu įstatymu (materialiąja prasme), kuriuo siekiama užtikrinti notarinės veiklos tęstinumą pritaikant jos vykdymą atsižvelgiant į egzistuojančius suvaržymus. Iš pir-

23 Reikšminga, kad teismų praktika sankcionuoja tokį patį absoliutų negaliojimą, jei nėra notaro ir šalių parašų (Kas. teismo I-as CB sk., 1972 m. lapkričio 28 d. Nr. 71-13.226; I CB sk. Nr. 260; JCP G 1973, II 17461. Pastaba M. Dagot. Kas. teismo I CB sk., 2007 m. liepos 12 d., Nr. 06-10.362; JurisData Nr. 2007-040110; JCP N 2007. Nr. 30-34. Akt. 543; 2007 m. dekretas, p. 2161. Priedas Kas. teismo I CB sk., 1993 m. birželio 2 d. Nr. 91-14.591; JurisData Nr. 1993-001242; I CB sk. Nr. 196).

24 I. Dauriac. La signature; th. Paris II, 1997.

25 Šiuo klausimu: žr. šio tyrimo antrą dalį.

mo žvilgsnio nepastebima jokių kliūčių, pripažįstant nuotolinį notarinį aktą tuometinėmis aplinkybėmis, nepriklausomai nuo klasikinei autentiško akto sąvokai suteikiamos laisvės. Tačiau iš esmės toks „įstatymas“ yra grindžiamas ypatingomis aplinkybėmis, dėl kurių jis ir yra priimtas ir kurios, logiškai mąstant, turi nustatyti ribas: todėl pagal pagrindinę gero aiškinimo taisyklę naujo instrumento taikymo sritis ir jo naudojimo sąlygos nustatomos atsižvelgiant į jo priežastinį būtinumą.

---

14. Ribų peržengimas. Šis nuotolinio notarinio akto pagrindimas gali sudaryti galimybę juo pasinaudoti užsienyje esančiai šaliai, nepriklausomai nuo to, karantinas įvestas ar neįvestas, net jei 2020 m. balandžio 3 d. dekretu įtvirtinta naujovė, kuri pristatoma kaip 1971 m. lapkričio 26 d. dekreto Nr. 71-941 20 straipsnio išimtis, tai yra galimybė dalyvauti nuotoliniu būdu sudarant elektroninį, jeigu atvykstama pas kitą notarą, bet netaikoma tos pačios dienos dekreto Nr. 71-942 8 ir 9 straipsniams, kurie leidžia notaro veiklą sudarant notarinius aktus tik Prancūzijos teritorijoje, nes asmuo, užsienio valstybėje norėdamas atvykti pas pareigūną, įgaliotą autentifikuoti dokumentus, susiduria su dar didesnėmis kliūtimis negu Prancūzijos gyventojas dėl notarų funkcijų atėmimo iš diplomatinių atstovybių ir konsulatų²⁶.

---

15. Principų pažeidimas ar laikymasis? Šiuo atžvilgiu tiesiog pastebėtina, kad jei Prancūzijos įstatymų leidžiamoji valdžia galėjo vienašališkai pašalinti sklasčius, įprastomis aplinkybėmis draudžiančius notarui gauti užsienyje esančio asmens sutikimą ir autentifikuoti dokumentą Prancūzijoje, argumentai, kurie remiasi pagarba nacionaliniam suverenitetui ir tarptautinio mandagumo reikalavimais, atrodo silpni kaip niekada. Nes mes matome tik tai, kad užsienyje duotas sutikimas (fiziškai ar skaitmeninėmis priemonėmis) keičia principus. Teigiant, kad notaro kompetencija nustatoma pagal sutikimo gavimo vietą, o ne pagal jo davimo vietą²⁷, tarptautinės padėties sunkio centras būtų Prancūzijoje, tai būtų dar silpnesnis argumentas, negu notarinis sutikimo „gavimas“ yra panaikintas nuotoliniame akte dėl trečiųjų asmenų patvirtinto šalių elektroninio parašo²⁸.

---

16. Prievolė ar galimybė sudaryti aktą nuotoliniu būdu? Ar turėtume iš pagrįstos būtinybės daryti išvadą, kad darbas nuotoliniu būdu yra privalomas notarui, kai reikalingos jo paslaugos? Bendras įpareigojimas teikti pagalbą verčia taip galvoti, tačiau tik tuo atveju, jei turi reikiamą įrangą ir su įprastomis išlygomis²⁹. Tačiau išskirtinis autentiškumo patvirtinimo proceso, laikinai patvirtinto 2020 m. balandžio 3 d. dekretu, pobūdis reikalauja įtvirtinti kompromisinį sprendimą: įpareigojimas dirbti nuotoliniu būdu turėtų būti nustatomas tik nustačius būtinumą, bent jau atsižvelgiant į dabartinį sudaromo akto

---

26 2018 m. rugsėjo 28 d. nutarimas; OL 2018 m. gruodžio 22 d.; JCP N 2018, Nr. 3, akt. 143.

27 Šiuo aspektu: M. Grimaldi, Ch. Gijsbers, B. Reynis. Le décret du 3 avril 2020 sur l'acte notarié a distance; Defrenois, 2020, Nr. 15912, § 2.

28 Žr. Nr. 12.

29 Šiuo aspektu: M. Grimaldi, Ch. Gijsbers, B. Reynis. Minėta pastaba 30, § 4, spec. Nr. 3.

pasekmių naudingumą. Todėl, darant prielaidą, kad šių aktų sudarymas nuotoliniu būdu neprieštarauja jų pačių reikalavimams³⁰, kokia prasmė ekstremalios padėties laikotarpiu sudaryti vedybų sutartį prieš santuokos registravimą, kuris būtinai bus atidėtas neterminuotam laikui? Taikant tą pačią išlygą, kodėl reikėtų stengtis nuotoliniu būdu naudotis elektronine forma, kai tinkamai pakonsultavus, paties testatoriaus surašytas testamentas, kuris gali būti atsiųstas ar saugomas biure, laikantis visų būtinų atsargumo priemonių, dažnai galėtų bent laikinai pakeisti minėtą elektroninę formą?

---

14. Galimos alternatyvos. Apskritai tiek, kiek, be abejo, ekstremali padėtis nedraudžia, prireikus turėtų būti leidžiama klasikinį autentišką aktą sudaryti notaro biure arba, esant būtinybei, kliento namuose, kruopščiai laikantis atsargumo priemonių ir naudojant asmenines apsaugos priemones, kurios yra būtinos tokiomis aplinkybėmis. Tai gali būti dar svarbiau, atsižvelgiant į tai, kad nepaprastą padėtį, kuri gali būti atnaujinta ir, tiesą sakant, yra atnaujinama, siūloma pratęsti dar kelioms savaitėms panaikinus karantiną. Be to, tai būtų naudinga beveik 60 % notarų biurų, kuriuose nėra reikalingos kompiuterinės įrangos³¹, ypač kaimo vietovėse, kurių atokumas gali apsunkinti skaitmeninių priemonių, kurias suteiks kiti biurai Notariato aukščiausiosios tarybos prašymu. Jau neminint to, kad visi notarų klientai, ypač vyresnio amžiaus, neturi priemonių ir pakankamų kompiuterinių ir kalbos žinių (kadangi šiuo metu įdiegtas skaitmeninio parašo sertifikavimas reikalauja keistis duomenimis su užsienio operatoriumi), reikalingų nuotoliniam elektroniniam aktui naudoti.

PASTABA

« Kai kurie notarų rūmai, gavę prefektūros ir nacionalinės profesinės organizacijos leidimus, jau priėmė sprendimą leisti savo regiono notarams, turintiems biurus regione, iš anksto susitarus dėl vizito telefonu ar vaizdo konferencijos būdu, priimti klientus, kad jie gautų autentišką parašą įgaliojime, kad būtų galima sudaryti notarinius aktus nevaržomiems 2020 m. balandžio 3 d. įtvirtinto autentifikavimo proceso.

---

15. Nuotolinio akto praktinio taikymo sritis. Belieka pasidomėti, ar visi notariniai aktai gali būti sudaromi nuotoliniu būdu pagal 2020 m. balandžio 3 d. dekreto nurodymus, ar kai kurie, priešingai, turėtų būti laikomi paliktais be pakeitimų. Akivaizdu, kad, atsižvelgiant į tai, kas ką tik buvo pasakyta, teisės akto pagrindimas ir jo rašto bendrieji teiginiai yra tokie, kad iš principo negalima atskirti priklausomai nuo to, ar notarinė forma skiriama akto galiojimui (dovanojimas, hipotekos sudarymas, būsimo nekilnojamojo turto pardavimas ir pan.) ar jo paskelbimui, jeigu netaikoma tretiesiems asmenims (įprastas nekilnojamojo turto pardavimas ir pan.) arba taikoma (nekilnojamojo turto pasidalijimas

---

30 Šiuo klausimu žr. Nr. 19.

31 Remiantis Notariato aukščiausiosios tarybos duomenimis (Acte a distance pendant la periode d'urgence sanitaire, kom. 2020 m. balandžio 4 d.)

ir pan.), arba tiesiog dėl to, kad pageidaujama, jog aktas turėtų autentiškumo požymių (sustiprinta įrodomoji galia, tam tikra data ir vykdomoji galia). Nebereikia atskirti pagal tai, ar tai yra notarinis aktas, darantis esminį poveikį, ar turintis tik deklaratyvų ar įrodomąjį poveikį, pavyzdžiui, paveldėjimo notariniai aktai: teisės aktas, kuriuo buvo įtvirtintas nuotolinis notarinis aktas, kaip ir jo pirmtakas 2005 m. rugpjūčio 10 d. (Nr. 2005-973), kuris akivaizdžiai buvo paimtas pavyzdžiu, siekiant gauti visų šalių ar asmenų, dalyvaujančių sudarant notarinį aktą, sutikimą ar pareiškimą, natūraliai jį įtraukė į taikymo sritį. Be to, tai neturėtų trukdyti prireikus sudaryti tokį aktą naudojant autentiškus įgaliojimus anksčiau minėtomis sąlygomis³².

19. Aktai, kurie paprastai sudaromi dalyvaujant asmeniui. Tai, kad autentiškumą nustatančiuose teisės aktuose dažnai teigiama, kad sutikimas(-ai) turi būti duodamas(-i) „notaro akivaizdoje“ arba jam „dalyvaujant“, taip pat neatmeta galimybės, kad aptariamieji notariniai veiksmai yra atliekami nuotoliniu būdu, vadovaujantis 2020 m. balandžio 3 d. dekretu dėl to, kad, dekreto terminais sakant, jame numatyta, jog, priešingai, „šalys ar kiti asmenys, dalyvaujantys sudarant notarinį aktą, nedalyvauja ir nėra atstovaujami“³³. Ne dėl to, kad nagrinėjami teisės aktai negalėjo būti interpretuojami kaip kritikuojantys veikimo būdą, kuris jų priėmimo metu neegzistavo: argumentas, kuris šiandien dažnai naudojamas siekiant plačiai taikyti reformas, pats savaime yra bevertis, kadangi įstatymų leidėjas privalo senus tekstus suderinti su naujais, jei toks yra jo ketinimas³⁴. Tokia įprastų nurodymų išimtis paprasčiausiai susijusi su tuo, kad galimybė atlikti nuotolinius notarius veikimus naudojant elektronines priemones ekstremalios situacijos laikotarpiu aiškiai pažeidžia įprastą reikalavimą notarui fiziškai gauti sutikimą ir galiausiai neturi jokio kito rimto pagrindo būti taikoma. Minėtas pagrindas nebetaikomas, tačiau kai įstatymai išimties tvarka reikalauja, kad šalių sutikimas dėl autentiško akto būtų duodamas dalyvaujant visoms šalims, pavyzdžiui, sudarant vedybų sutartį (pirminę ar su pakeitimais)³⁵, tokiu būdu, kad galimybė elektroniniu nuotoliniu būdu sudaryti notarinį aktą, šalims esant toli viena nuo kitos, yra dar labiau diskutuotina. Todėl, kaip buvo teisingai pastebėta, tokia galimybė galėtų būti priimtina manant, kad šiuo atveju šalių sutikimo išreiškimo vienalaikiškumas yra svarbus tik įstatymų leidėjui³⁶. Prie to būtų galima pridurti, kad galimybės visoms šalims dalyvauti sudarant notarinį aktą nebuvimas dėl dabartinių aplinkybių gali turėti pateisinamąją vertę.

32 Nepaisant priešingos nuomonės (M. Grimaldi, *Droit de successions*; LexisNexis, 7 leid., 2017, Nr. 556. Palyg. Prancūzijos notarų kongresas. Un defi authentique, La securite juridique, Strasbourg, 2015 m. gegužės 10–13 d.; Nr. 3043 ir 3044). Pareiškėjo teiginys, kurį patvirtina notarinis paveldėjimo aktas, iš tikrųjų neturi nieko bendro su užtikrinimu ir pozityviame įstatyme nėra jokio draudimo pareikalauti ar pareikšti teisę, į kurią pretenduojama per įgaliotinį.

33 Šiuo aspektu: M. Grimaldi, Ch. Gijsbers, B. Reynis. Minėta pastaba 30, § 2. Žr. vis dėlto M. Julienne, minėta pastaba 7.

34 Žr. šio tyrimo antrą dalį.

35 CK 1394 str. Sutuoiktinių turto režimo keitimas; G. Champenois. *Les régimes matrimoniaux*; Armand Colin, 2 leid., 2001, Nr. 209 su nuorodomis.

36 M. Grimaldi, Ch. Gijsbers, B. Reynis. *Spec.* Nr. 2.

20. Aktai, kuriuos privalo pasirašyti du notariai. Kita vertus, esant dabartinei situacijai, neatrodo, kad notariniai aktai, kuriuos privalo parašais patvirtinti du notariai, pavyzdžiui, autentiškas testamentas (su sąlyga, kad yra galimybė kreiptis į du liudininkus) ir išankstinis atsisakymas veikti dėl įsipareigojimų apimties sumažinimo, gali būti „sudaromi“ nuotoliniu būdu, nes vienas elektroninis notarinis aktas negali būti techniškai patvirtintas dviejų notarų parašais³⁷. Tai, kas vieną turi skatinti ieškoti kuo daugiau alternatyvų, apie kurias jau buvo kalbėta³⁸, kitam gali atrodyti kaip labai natūrali kliūtis, todėl taikomas ekstremalus ribojimas dėl ypatingo rimtumo atrodo sunkiai suderinamas su notarinio akto supaprastinimu ir kontrolės sumažėjimu dėl nuotolinio skaitmeninių technologijų naudojimo.

Atkreiptinas dėmesys

2020 m. balandžio 3 d. dekretu įtvirtintas elektroninis aktas yra naujos rūšies notarinis aktas: vienintelis tikras nuotoliniu būdu sudarytas notarinis aktas, kuris kada nors buvo žinomas Prancūzijos įstatymams. Techniškai jis remiasi patikrinimų, kurių notaras negali atlikti dėl atstumo, pakeitimu saugiomis informacinių technologijų procedūromis: šalių ir kitų asmenų, dalyvaujančių sudarant notarinį aktą, tapatybės patikrinimas, ir jų sutikimo gavimas bei akto pasirašymas. Tai reiškia, kad jis faktiškai nukrypsta nuo to, kas tradiciškai sudaro autentiškumą, ir kad yra grindžiamas ypatingomis aplinkybėmis, dėl kurių jis ir yra priimtas ir kurios, logiškai mąstant, turi nustatyti naudojimo ribas. Laiko aspektu jis privaloma tvarka yra susijęs su ekstremalios padėties laikotarpiu; erdvės aspektu jis leistų gauti sutikimus užsienyje; fiziniu aspektu jis taikomas tik esant konkrečiam būtinumui ir nesant jokios galimos alternatyvos.

---

³⁷ Palyg. minėta M. Grimaldi, Ch. Gijssbers, B. Reynis.

³⁸ Jei tai absoliučiai būtina, tarptautinė testamento forma, pagal kurią pakanka dviejų liudininkų, kuriais gali būti notarų biuro darbuotojai (jiems netaikomos CK 975 straipsnio nuostatos), gali sudaryti sąlygas apeiti galimybės nuotoliniu būdu sudaryti autentišką testamentą nebuvimą, kadangi 2020 m. balandžio 3 d. dekretas galėtų būti jam pritaikytas atsižvelgiant į dekreto tikslus, tačiau akivaizdu, kad jis gali galioti tik laikantis Prancūzijos teisės reikalavimų.

Notarinis veiksmas nuotoliniu būdu įprastinėmis sąlygomis?

Claude BRENNER
Sophie GAUDEMET

Paryžiaus Panthéon-Assas (Pateo Asas)
universiteto dėstytojai

Gilles BONNET

Paryžiaus notaras

Ar nuotoliniu būdu atliktas notarinis veiksmas, pripažintas 2020 m. balandžio 3 d. dekretu Nr. 2020-395 ekstremalios padėties sąlygomis, galėtų būti paliktas galioti sugrįžus įprastinei tvarkai, kaip jau yra siūloma? Tai reikėtų, kad pašalinamos svarbios institucinės kliūtys ir visų pirma sutinkama daryti nuolaidas tam, kas sudaro autentiškumo esmę, rizikuojant notaro patvirtintą aktą prilyginti paprastam raštiškai sudarytam ir pasirašytam dokumentui, prarandant išskirtinius tokio akto požymius – patvirtinimus, kurie yra duodami valstybės tarnautojui laikantis iškilmingų formalumų. Tiek daug klausimų, dėl kurių negalime išvengti diskusijų.

1. Skubos tvarka suteikta išimtis nėra eksperimentavimas įstatymų leidybos srityje. 2020 m. balandžio 3 d. dekretas Nr. 2020-395 yra trumpalaikis. Kadangi minėtas dekretas buvo priimtas skubos tvarka, jis neteks galios kartu su aplinkybėmis, dėl kurių buvo priimtas, arba, tiksliau, galios vieną „mėnesį nuo ekstremalios padėties atšaukimo dienos“¹. Pasibaigus nukrypimo laikotarpiui, grįžtama prie įprastinių teisės aktų. Fak-

¹ Ekstremali padėtis 2020 m. gegužės 11 d. dekretu Nr. 2020-546 buvo pratęsta „iki 2020 m. liepos 10 d. imtinai“ (1 str. 1 d.). Dekretas galios iki rugpjūčio 10 d. imtinai, jeigu skaičiuosime visą mėnesį ir eks-

tiškai ekstremalios padėties sąlygomis priimti teisės aktai nelaikomi eksperimentavimu įstatymų leidybos srityje. Išskirtinės priemonės, skirtos reaguoti į išskirtines aplinkybes, nėra eksperimentinės, kurios gali būti nuolat taikomos jas įvertinus Konstitucijoje numatytų terminų ir formų aspektais².

---

2. Suformuluoti diskusijų terminus. Tai reiškia, kad, jeigu rytoj būtų iškeltas klausimas dėl 2020 metų dekretu numatyto notarinio veiksmo atlikimo nuotoliniu būdu įtraukimo į Prancūzijos teisę, kaip beveik nuolat yra nurodoma ir netgi daugiau ar mažiau tiesiogiai skatinama, be abejojimo, tai būtų kitokiomis įprastinėmis aplinkybėmis ir neišvengiant diskusijų, kurios jau yra pradėtos ir kurios grąžina prie pačių autentiškumo principų ir notaro statuso. Trumpai tariant, jeigu kyla pagundų tai, kas laikina, paversti nuolatiniu, būtina kelti tokius klausimus: sau užduoti klausimą apie būtinas normines priemones (1) ir, svarbiausia, apie tokių pokyčių (r) pasekmes (2).

---

1. Išankstinės institucinės sąlygos (reikalavimai)

---

3. Grįžimas prie įprastos tvarkos. Pirmiausia reikėtų išspręsti norminio instrumento, kuris leistų vykdyti tokią reformą, klausimą. Tai, ką įstatymų vykdomoji valdžia galėjo padaryti pagal 2020 m. balandžio 3 d. dekretą, 2020 m. kovo 23 d. įstatymu Nr. 2020–290 paskelbus ekstremalią padėtį siekiant užtikrinti valstybės tarnybos paslaugų teikimo tęstinumą, negali daryti įprastinėmis sąlygomis. Kyla ne mažiau kaip du klausimai, kuriais apsiribos negalėdami rasti sprendimo.

---

4. Įstatymo ar reglamento kompetencija? Pirmiausia kiltų klausimas, ar kompetencija bus priskirta įstatymo ar reglamento reguliavimo sričiai.

Viena vertus, notarinių dokumentų rengimo formalumai iš esmės apibrėžti 1971 m. lapkričio 26 d. dekretu Nr. 71-941. Be to, 2000 m. kovo 13 d. įstatymas Nr. 2000-230, kuriuo Civiliniame kodekse įtvirtintas autentiškas elektroninis dokumentas, dėl elektroninio dokumento sudarymo ir saugojimo sąlygų nukreipia į dekretą; nors iš esmės teisės aktas buvo pradėtas taikyti nuo jo priėmimo dienos, elektroninio sudarymo, pasirašymo ir saugojimo sąlygos buvo apibrėžtos tik po penkerių metų 2005 m. rugpjūčio 10 d. dekretu Nr. 2005-973, (CK, 1369 str. 2 d. [ankstesnis 1317 str.]). Galiausiai Valstybės taryba, į kurią buvo skubiai kreiptasi, neseniai atmetė prašymą sustabdyti 2020 m. dekretu taikymą ne tik dėl skubaus jo priėmimo, bet ir pasisakydama iš esmės³.

---

tremali padėtis nebus pratęsta, arba atvirkščiai, sutrumpės jo galiojimas priklausomai nuo ekstremalios padėties trukmės. Žr. susijęs su 2020 m. kovo 23 d. įstatymu Nr. 2020–290, Coc. 2020 m. balandžio 17 d., p. 2. – Ch. Gijsbers „Kada prasideda ir baigiasi ekstremali padėtis?“; Bull. Cridon Paris, 2020 m. balandis, p. 65.

2 1958 m. spalio 4 d. Konstitucija, 37-1 str.

3 Valstybės taryba, 2020 m. balandžio 15 d. skubus nutarimas Nr. 439992; JurisData Nr. 2020-0053250; JCP N 2020, Nr. 17, akt. 397, past. P. Noual.

Kita vertus, šios skubios procedūros metu vyko tik dalinės diskusijos dėl teisės akto teksto, kuris atitiktų autentiškumo garantijas, teisėtumo⁴. Be to, sprendimas sustabdyti teisės akto, priimto reaguojant į ekstremalią padėtį, taikymą tokiomis aplinkybėmis galėjo būti laikomas netinkamu. Galiausiai prisiminkime, kad praėjus vos vieneriems metams po to, kai Jacques Flour savo garsiajame tyrime, kurį jau daug kartų minėjome, parodė kokią įtaką patiems autentiškumo pagrindams turėjo įgaliojimų suteikimas klerkams, įstatymų leidėjas įsikišo 1973 metais, kad būtų specialiai įteisintas šis pažeidimas, jį įtraukiant į XI metų šeštojo mėnesio įstatymą⁵.

PASTABA

« Be abejo, tai labai susiję su mintimi, kad principai, kuriais grindžiama notarų kompetencija, kaip autentiško dokumento nuostata, visų pirma atsiranda iš įstatymo.

5. Koks bus teisės nuostatų dėl notaro dalyvavimo likimas? Tai dar ne viskas. Reikėtų savęs paklausti, ar dėl minėtų teisės aktų nuostatų, pagal kurias reikalaujama, kad sutikimas ar sutikimai, duodami vieno ar dviejų notarų „akivaizdoje“ ar jiems „dalyvaujant“, nebus būtina įstatymo intervencija, jeigu būtų leista atlikti notarinius veiksmus nuotoliniu būdu⁶. Dėl šios priežasties įvairūs susitarimai, kurie galėjo būti priimti ekstremalios padėties sąlygomis taikant ir aiškinant 2020 m. balandžio 3 d. dekretą, įprastinėmis sąlygomis neteks pagrindo, kurį jie turėjo iškilus būtinybei⁷. Jei reikėtų, kad tai, kas laikina, vieną dieną taptų nuolatinis, šį kartą turėtų būti gerai apsvarstytas šių nuostatų teisės aktų nuostatų nuolatinis statusas. Viena vertus, teisėje neegzistuoja teisės akto panaikinimas dėl to, kad jis paseno, kita vertus, abejonės dėl to, kokios bus numanomo teisės akto panaikinimo pasekmės praktikoje, yra gana svarbios, kad joms būtų užkirstas kelias⁸. Jau anksčiau kalbėjome apie argumento, kuriuo siekiama pašalinti ankstesnį ir patvirtinti naują teisės aktą, nors naujuoju teisės aktu atlikti ankstesnio teisės akto pa-

4 Paprasčiausi trys pastebėjimai. Pirma, notarui būtų buvę tikslingiau atvykti į asmens priėmimo ar tapatybės patikrinimo vietą ir patvirtinti asmens tapatybę ir sutikimą, negu sudaryti autentiškus dokumentus nedalyvaujant šalims, nes taip daroma sudarant įgaliojimą pas notarą. Galiausiai nebuvo konkrečiai kelias klausimas dėl įstatymų tekstų, kuriuose minimas aktas, sudarytas „notaro“ ar „dalyvaujant notarui“, galima dėl to, kad dėl skubos buvo galima nekreipti dėmesio, kaip parodyta pirmoje šio tyrimo dalyje (JCP N 2020, Nr. 21–22, 1113, Nr. 19). Galiausiai sprendimas nebus net įtrauktas į Lebon rinkinio lenteles.

5 1973 m. birželio 25 d. įstatymo Nr. 73-546 18 str., kuriuo keičiamas XI m. šeštojo mėnesio 25 d. įstatymo 10 str.

6 Konkrečiai vadovaujantis Civiliniu kodeksu: „notaro akivaizdoje“: Civilinio kodekso 348-3 str. (sutikimas dėl įvaikinimo), 403 str. (testamentu paskirta globa), 788 str. (grynojo turto priėmimas), 804 str. 2 dalis (paveldėjimo atsisakymas) 931 str. ir 933 str. 2 d. (dovanojimas ir įgaliojimas priimti dovanojimą), 1035 str. (aktas dėl testamentato atšaukimo) ir 1346-2 str. (*ex parte debitoris* pakeitimas), – „dalyvaujant“ vienam ar dviem notarams: Civilinio kodekso 930 str. 1 d. (RAAR), 973 str. ir 979 str. 1 d. (autentiškas ir slaptas testamentas), – „notaro akivaizdoje, dalyvaujant šalims ar jų įgaliotiniams ir tuo pat metu gavus sutikimą“: Civilinio kodekso 1394 str. 1 d. (vedybų sutartis).

7 Žr. aukščiau JCP N 2020, Nr. 21–22, 1113, Nr. 19

8 Fr. Terré ir N. Molfessi. Introduction générale au droit, Dalloz, 11 leid., 2019, Nr. 549 ir 550.

keitimus, bet to nepadarė, grįžtamumo argumento poveikį⁹. Trumpai tariant, jei įstatymų leidėjas ketina panaikinti pasenusiais laikomus teisės aktus, tegul apie tai informuoja ir kartu pamatuoja, kiek šie teisės aktai, nebūdami grynai aprašomieji, dalyvauja nustatant notaro patvirtinto akto gavimą ir išreiškia neatskiriamą būtinybę gauti tokį notaro patvirtintą aktą, kaip aiškiai parodė Flour¹⁰. Todėl norminio instrumento pasirinkimas taip pat sudaro teisės pagrindą.

2. Esminiai klausimai

---

6. Tarp dvejonų ir nutylėjimo

Iškėlus klausimus dėl formų, neatsakyta į esminį klausimą: ar planuojama ir tikslinga rytoj ir įprastinėmis sąlygomis notarinį veiksma atlikti šalims fiziškai nedalyvaujant. Flour nurodo, kad „pirmiausia mes draugams skolingi tiesą“ ar bent jau tai, ką mes laikome tiesa¹¹. Esame priversti pritarti abejonėms ir nutylėjimui tiek dėl įstatymų, tiek dėl tikslingumo. Tačiau tai nedraudžia mums galvoti apie kitus sprendimus, siekiant patenkinti praktinius poreikius, bet su sąlyga, kad tokie poreikiai egzistuoja ir atsakymai gali būti rasti laikantis autentiškumo reikalavimų.

---

7. Pavojus, kad autentiškumas bus suskaidytas

Kaip jau buvo minėta, teisėje nuotoliniu būdu notaro patvirtintas aktas neturi galimo autentiško popierinio ar elektroninio dokumento atitikmens. Nors iki šiol įstatymų leidžiamoji valdžia visada stengėsi užtikrinti, kad skaitmeninė priemonė išliktų kaip priemonė, kai viena laikmena keičiama kita (nuo popierinio prie elektroninio dokumento) ir vienas dokumentų saugojimo būdas keičiamas kitu (MICEN keičia popierinį archyvą), naujas nuotoliniu būdu patvirtintas notaro aktas sudarytų prielaidas iš naujo peržiūrėti akto, kuris laikomas autentiškumo esme, gavimo peržiūrėjimą. Kaip kelis kartus minėjome pirmoje šio tyrimo dalyje, notaro biuras nebus toks užimtas dėl svarbios priežasties, kadangi darbas nuotoliniu būdu jam neleidžia atlikti išsamaus tapatybės patikrinimo ir gauti galutinį sutikimą, pasireiškiantį šalių parašais¹².

---

8. Notarų teisių padalijimas. Prancūzijoje ir kitose šalyse paskelbta ekstremalia padėtimi ir karantinu neabejotinai galima kurį laiką aiškinti tam tikrą laisvumą principų atžvilgiu, tačiau, norint įteisinti nuolatinį tokių priemonių taikymą, negalima slėpti tam tikrų jų taikymo pasekmių. Reikėtų atskirti, kas autentiškume sudaro visumą. Naudojant turi-

---

9 Žr. aukščiau JCP N 2020, Nr. 21–22, 1113, Nr. 19

10 J. Flour. Sur une notion nouvelle de l'authenticité, Defrenois 1972, 30159 str., p. 977.

11 J. Flour 10 išnaša, Nr. 40

12 Atsižvelgiant į šiuos struktūrinius notarinio veiksmo atlikimo nuotoliniu būdu trūkumus, reikalaujama, kad IT paslaugų teikėjas patvirtintų (sertifikuotų) parašą ir tokio patvirtinimo pasekmes autentifikavimo procese, Žr. JCP N 2020, Nr.21–22, 1113, Nr. 12.

mas technologines priemones, kad ir kokios saugios jos būtų, būtina pasidalinti teisėmis su trečiaisiais asmenimis, išskyrus teises, neatskiriamas nuo valstybės pareigūno statuso: šalių ar kitų asmenų, dalyvaujančių atliekant notarinį veiksma, tapatybės tikrinimas ir galutinio sutikimo davimas ar pareiškimas, patvirtinant dokumentą parašais. Kitaip tariant, tai turėtų būti galimybės išskaidyti notarines funkcijas patvirtinimas nepažeidžiant akto (veiksma) įgaliojimų (savybių). Taigi, negalime praleisti progos ir paklausti (geriau užduoti klausimą, kuris gali būti netinkamas), ar paskirstytų veiksmų idėjos negalėjo sukelti grandininę reakciją. Pernelyg gyvi prisiminimai apie apgailėtiną autentiškumo suskaidymą, kuris, įstatymų leidėjo manymu, galėjo būti taikomas skyryboms ir gyvenimui skyrium abipusiu šalių sutarimu be teismo įsikišimo, siekiant atsikratyti šios baimės¹³. Be to, nereikia priminti, kad tuo metu, kai paprastame privačiame surašytame dokumente, pasirašytame advokato, yra patvirtina asmens tapatybė ir parašas, kai įstatymų leidėjas jam suteikė įrodymo galią, kol teisme bus patikrintas dokumento autentiškumas, ir nereikalavo įrašo ranka (CK 1374 str.); kai vykdomumo priskyrimas, kuris tikrai būtų nonsensas, jei ne institucinė prasmė¹⁴, nėra vien tik profesinių reikalavimų klausimas, bet įgavo atviros diskusijos, kurią pradėjo Teisingumo ministerija įsteigdama komisiją, formą; ta pati Teisingumo ministerija, kuri nuolat ir netgi visai neseniai supriešino su atsisakymu sudaryti susitarimą...¹⁵

9. Galimas tvirtinimas pagal profesiją? Galima nepritarti pačios profesijos atliekamo parašo tvirtinimo perspektyvai, siekiant išvengta kritikos dėl autentiškumo išskaidymo. Iš anksto nesprenžiant dėl tikslingumo vienai profesijai suteikti techninius instrumentus (kaip notariatas visada mokėjo tai padaryti), teisybės dėlei reikia pasakyti, kad mus dominančio klausimo ramstis būtų labai netvirtas, netgi iliuzinis. Mes jau minėjome, kad problema ne tik techninė, bet pirmiausia teisinė. Kad ir koks būtų profesijos griežtai kontroliuojamas ir užtikrinamas kompiuterių saugumas, tačiau jis negali pakeisti asmeninės notaro, kaip įgalioto valstybės pareigūno, kvalifikacijos. Notarinio akto, turinčio autentiškumo požymių, „priėmimas“ visiškai priklauso nuo pasirašančio notaro asmeniškai atliekamo patikrinimo: toks patikrinimas yra nepaprasto pasitikėjimo, įstatymu suteikto notarui, kuriam įstatymas suteikia įgaliojimą tvirtinti dokumento autentiškumą, priežastis¹⁶. Visa tai nėra svarbu profesinės organizacijos garantijoms, kurioms rūpi rizikos prevencija ir abipusiškumas.

13 Be to, tai buvo įstatymas, o ne dekretas. Žr. aukščiau Nr. 4

14 Žr. not. Y. Gaudemet, advokato aktas: publicistinė analizė, in Mel. Ch. Larroumet: *Economica*, 2010, p. 181.

15 Žr. J.-J. Urvoas, pasakytą 2017 m. sausio 27 d. visuotinio advokatų kolegijos susirinkimo konferencijos proga (http://cubb.avocat.fr/Discours-de-Monsieur-Jean-Jacques-URVOAS-garde-des-sceaux-le27-janvier-2017-l-occasion-dc-l-AG-statutaire-de-la_a2896.html): „Tokiomis aplinkybėmis advokato aktas negali būti vykdomasis, nes jo sudarytojas nėra valstybės pareigūnas. Tai ne kompetencijos, o statuso klausimas. Vykdomumo suteikimas reiškia dalies valdžios suteikimą. Tik valstybės pareigūnai turi tokius įgaliojimus su atitinkamomis pasekmėmis“. Žr. aukščiau JPC N 2020, Nr. 21–22, 1113, Nr. 5 ir tolesni.

16 Tai, ką dar kartą puikiai įrodė Flour (žr. 10 išnaša). Žr. JCP N 2020, Nr. 21–22, 1113, Nr. 5 ir tolesni.

10. Iškilmingumo panaikinimui būdinga rizika. Be to, tvirtinančio trečiojo asmens tapatybės klausimas palieka nenagrinėtą autentiško dokumento, kaip įrodomąją galią turinčio dokumento, iškilmingumo ir konsultacijų, kurias teikia valstybės pareigūnas, gavimo garantijos, sutikimo egzistavimo ir vientisumo bei informacijos mainų konfidencialumo klausimus. Notariatas geriau nei bet kas žino, kad būtų avantiūriška ir žalinga tik apsigaubti šiuolaikiškumo vėliava, siekiant notarinio veiksmo formalizmą paversti pasebusia simbolika.

Autentiškas aktas nėra paprastas aktas. Notaro fizinis buvimas kartu su įsipareigojimus prisiimančiu asmeniu reikalingas tam, kad toks dalyvavimas taip pat prisideda prie laisva valia ir aiškiai suformuluoto sutikimo išreiškimo. Ir jei toks sutikimo davimas iš principo turi būti duodamas notaro biure (jeigu reikia, įskaitant papildomą biurą), taip yra todėl, kad notaro biuras yra valstybės pareigūno tarnybos vieta, kur valstybės pareigūnas jo akivaizdoje pasirašytą dokumentą, jį autentifikuodamas (patvirtindamas), perkelia iš privačios į viešąją sritį. Tik esant būtinybei leidžiama veiksmus atlikti už notaro biuro ribų ir tik patalpose, kurios atitinka vykdomų funkcijų garbingumą (orumą) ir duomenų konfidencialumo reikalavimus, kurie yra susiję su profesine paslaptimi, bet ir sutikimo vientisumą¹⁷.

---

11. Notaro garantijos ir virtualios realijos. Taigi kaip tokioje vietoje, apie kurią notaras žino tik tiek, kiek kvadratinų centimetrų ir kokiu kampu jam leidžia pamatyti pašnekovo kamera, įvykdyti tokius reikalavimus šalims fiziškai neatvykus? Tokiomis aplinkybėmis iškilus būtinybei, 2020 m. balandžio 3 d. dekretu kūrėjai krizės metu galėjo šiek tiek laisviau taikyti principus¹⁸. Tačiau, jeigu iškilo tokios priemonės nuolatinio įteisinimo klausimas, akivaizdu, kad minėti klausimai negalėjo būti nuslėpti. Kaip teisingai pastebėta, „kalbant apie susitarimo sudarymo realumą, būtų [...] pavojinga ekrane nustatytą nedalyvaujančio asmens sutikimą prilyginti sutikimui, kuris buvo duotas gyvai dalyvaujant asmeniui“¹⁹. Visi žino, kad vaizdas pasako ne viską. Kaip įsitikinti, kad asmeniui, kuris duoda sutikimą ar daro pareiškimą, nedaromas spaudimas? Kad jis yra vienas patalpoje, kurioje išreiškia savo valią? Kad jis neskaito iš popieriaus lapo ar suflerio iš anksto parengto teksto, kuris neišreiškia jo valios? Kaip, remiantis paprastu vaizdu, patikrinti, ar sutikimas nenustebino, arba nustatyti, kad išreikšta valia yra abejotina, svyruojanti... trumpai tariant, kad asmuo dar nėra galutinai apsisprendęs ar nepakankamai apsisprendęs, kad galutinai patvirtintų įsipareigojimą? Be to, jeigu taip atsitiktų, kad pirmiau minėta techninė kliūtis, dėl kurios autentiškas elektroninis dokumentas negali būti patvirtintas dviejų notarų parašais naudojant jų REAL kodus, bus pašalinta,

---

17 Žr. Dekr. Nr. 71-942, 1971 m. lapkričio 26 d., 10 str. Regl. NATIONAL et regl. Inter-cours de la profession notariale, 2009 m. gruodžio 24 d., 12 str. Tradicinis reikalavimas: Žr. Rolland de Villargues, Répertoire du notariat, 1 t., 1840, V notarinis aktas, Nr. 264 ir tolesni.

18 Žr. JCP N 2020, Nr. 21–22, 1113, Nr. 20.

19 M. Grimaldi ir B. Reynis. L'acte authentique électronique; Defrenois 2003, p. 1023, Nr. 11.

ar garantijos išliks, norint gauti autentišką testamentą, kurį, beje, jau būtų galima gauti dalyvaujant dviem liudytojams vietoje antrojo notaro²⁰? Ir ar rimtai galvojama, kad būtų įvykdytos sąlygos gauti išankstinį atsisakymą teikti ieškinį dėl įsipareigojimų apimties sumažinimo, kurio sudarymui būtina, kad atsisakantis asmuo atvyktų tik dalyvaujant dviem notarams?

Daugelis veikslių teisėtai ir tikslingai priklauso išskirtinei notaro kompetencijai tik dėl minėto iškilmingumo teikiamos garantijos, o formalizmo svarbos negalima atsieti nuo reikšmingų notaro patvirtinto dokumento požymių²¹. Kaip teisingai rašė Catala, reikia „judėti į priekį ypač atsargiai, kad nepamestume juridinio dokumento to, kas pagrindžia ypatingą jo poveikį“²².

12. Galimas materialaus taikymo srities apribojimas? Vieni gali teigti, kad nuotolinis dalyvavimas turėtų būti skirtas tik tam tikriems veiksliams atlikti, išskyrus tuos, kurie ką tik buvo paminėti kaip pavyzdys. Kiti gali pridurti, kad fizinis dalyvavimas turėtų būti laikomas principu, o atstumas tarp notaro ir šalių būtų tik išimtis. Galiausiai, atsižvelgiant į pakeitimus, bus pateiktas įgaliotų valstybės tarnautojų veikslių, kurie galiojo vakar ir dar keletą mėnesių, sąrašas. Jau nebėra laiko grįžti prie žalos, kurią autentiškumo pagrindams gali padaryti kompetencijos suteikimas, žinoma, nepriklausomai nuo jai priskirtų įgaliojimų, bet kita vertus, atkreiptinas dėmesys į du pastebėjimus. Visų pirma, klausimo terminai buvo visiškai skirtingi: įgaliojimų suteikimas valstybės tarnautojams reiškia veikslių sąrašą, kadangi be tokio sąrašo jų įgaliojimai būtų nepagrįsti, o toks sąrašas vargu ar būtų bendras, todėl toks sprendimas keltų klausimą dėl pačių notarų įgaliojimų. Antra, pasekmės būtų ne mažiau svarbios: būtų patvirtinta tam tikros svarbių ir ne tokių svarbių notarinių veikslių hierarchijos idėja. Viena vertus, tai gali susilpninti notarinio veiksmo unikalumą, nes sakoma, kad yra svarbus priėmimas, tai yra pati autentiškumo esmė; kita vertus, tai tikrai gali kelti pavojų antrai kategorijai priskirtiems notariniams veiksliams, kurie juos sudarančių asmenų mintyse ir toliau panašės į paprastus raštu sudarytus dokumentus, įskaitant pasirašytą elektroninį dokumentą. Vadinaisi juridiniai motyvai prisijungia prie tikslingumo argumentų.

13. Nuvertėjimo rizika. Taip pat nėra tikslinga vengti diskusijų apie notarinio veiksmo nuvertėjimo riziką dėl nuotolinio darbo lyginant su tikėtinais privalumais. Be abejo, mes pripažįstame, kad, siekiant pagrįsti skubų šio papildomo leidimo sutekimą, būtų

20 Žr. JCP N 2020, Nr. 21–22, 1113, Nr. 30.

21 Michel Grimaldi šiuo klausimu įspėja: „[notaras] gali neužmiršti, kad formalizmo, ritmo ir kanos kritika vienaip ar kitaip yra jo egzistavimo motyvo ginčijimas“ (La scie ou la balle...; Defrenois 2011, p. 1569).

22 P. Catala. Le formalisme et les nouvelles technologies: Defrenois, 2000, p. 897, Nr. 23. J. Flour, minėta 10 išnaša: „Tinkamo metodo principas reikalauja, kad visada būtų logiška sąsaja tarp teisinės sąvokos apibrėžimo (šiuo atveju „gavimo“) ir jam įstatymu priskirtų padarinių: apibrėžimas turi diktuoti ir pagrįsti padarinius“.

per greita patvirtinti jog jis autentišką aktą daro efektyvesnį. Reikėtų įvertinti dalies pres-tižo netekimo riziką.

PASTABA

« Visų pirma prisiminkime, kad diskusija dėl notarinio akto ir naujoviškumo jau įvyko, kai 2000 m. kovo 13 d. įstatymas leido sudaryti autentišką elektroninį aktą ir 2005 m. rugpjūčio 10 d. dekretu buvo apibrėžtos įgyvendinimo sąlygos. Tuo metu, t. y. ne taip seniai, šios diskusijos buvo baigtos tinkamai pagrįstu ir vienbalsiai priimtu atsisakymu pripažinti nuotolinius veiksmus, kurie panaikin-tų šalių fizinio atvykimo sąlygą²³. Taigi kyla klausimas, kokių pagrindų šiandien atnaujinta diskusija.

---

14. Skaitmeninio vartotojiškumo link? Be abejo, būtina derintis prie klientų, kurie sako, kad yra vis labiau užimti ir ne tokie mobilūs, bent jau tam tikrų profesijų atstovai, ir kurie mato kaip kiekvieną dieną daugėja nuotoliniu būdu kompiuteriu ar paprastu te-lefonu atliekamų operacijų be jokių suvaržymų ar tvarkaraščių. Vis dėlto tikriausiai nėra neteisėta ir toliau leisti suprasti, kad dėl autentiško dokumento verta nuvykti pas notarą, juo labiau kad atstumai yra visai nedideli: sukūrus teritorinį notarų biurų tinklą bei dėl no-tariškai patvirtinto elektroninio akto, sudaryto tarp viena nuo kitos nutolusių šalių (prie jo mes dar sugrįšime), kuris jau keletą mėnesių leidžia sujungti Prancūzijos teritoriją būnant fiziškai pas savo notarą²⁴ privalumų.

---

15. Didesnės sumaišties link? Be to, negalima neįvertinti pavojaus, kad, tenkinant klientų reikalavimus, visuomenės nuomonė suformuos, jog notaro patvirtinto akto gavi-mas bus priskirtas prie antraeilės svarbos formalumų. Notaro patvirtintas aktas skirtas visiems; notarinės veiklos įstaigų garantuojama apsauga, saugumas ir lygios galimybės gauti paslaugas yra skirtos visiems. Ar tikrai nėra pagrindo abejoti, kad bėgant laikui užimtų ir nelabai užimtų, juridinių asmenų ir privačių, išsilavinusių ir nenusimanančių kli-entų mintyse notaro patvirtintas aktas bus visiškai atskirtas nuo juos priimančio valsty-bės pareigūno statuso? Leidžiame sau paprasčiausiai priminti, be abejo, nepainiodami aktų, kad vienas iš akivaizdžiausių išorinių skirtumų tarp notaro patvirtinto elektroninio akto ir advokato pasirašyto elektroninio akto šiuo metu yra tai, kad pirmą dokumentą galima gauti tik fiziškai atvykus pas notarą, o antras dokumentas sudaromas nuotoliniu elektroniniu veiksmu advokatui fiziškai nedalyvaujant²⁵...

---

23 Žr. P. Catala, 23 išnaša, Nr. 20. M. Grimaldi ir B. Reynis, 19 išnaša, Nr. 6, 11 ir 13. L. Aynes (ss dir.). L'aut-henticité – Droit, hitoire et philosophie; Doc. Fr. 2013, Nr. 214. Palyg. A. Raynouard. Sur une notion an-cienne de l'authenticité: l'apport de l'électronique; Defrenois, 2003, p. 1117, Nr. 22–23, patiksl.. in JCP N 2020, Nr. 21-22, 1113, Nr. 9, pastaba 11.

24 Žr. aukščiau Nr. 16.

25 Žr. M. Julienne. L'acte juridique immatériel, in L'immatériel et le droit; Fondation Varenne, 2017, p. 73, Nr. 14 ir 20, kuris konkrečiai parodo, kaip techninių priemonių naudojimas skiriasi nuo asmeninio patvirtinimo.

16. De lege lata: Išmėginti tai, kas yra. Visa tai nereiškia, kad nėra ko pasimokyti iš šios ekstremalios padėties, reikėtų patikslinti, kad žmogus yra patenkintas remdamasis principais, būdamas kurčias praktikoje kylantiems poreikiams.

De lege lata visų pirma, kai gyvenimas grįžta į įprastą ritmą (galbūt bent jau galima to tikėtis iki 2020 m. balandžio mėnesio dekreto pašalinimo iš teisės aktų tarpo), vėl atsiras įvairių galimybių, leidžiančių prisitaikyti prie praktinių problemų, kurių gali atsirasti siekiant suburti šalis, užtikrinant jų fizinį dalyvavimą. Daugelis minėtų galimybių yra senos, kurias geriausiai teikia notariatai ir kurios buvo teikiamos krizės metu laikantis karantino sąlygų. Tarp jų tradiciniai notaro sudaryti įgaliojimai ir laipsniškas sutikimų išreiškimas ten, kur tai leidžiama. Prie minėtų paslaugų prisideda naujausios galimybės: jau minėtas viena nuo kitos nutolusių šalių notaro sudarytas aktas, garantuojantis kiekvienai šaliai ar sudarant notarinį dokumentą dalyvaujantiems asmenims, nors ir nutolusioms viena nuo kitos, fizinį dalyvavimą kartu su artimiausiu notaru visose skaitmeninės grandinės pusėse. Priemonė, kuri buvo patvirtinta 2005 m. rugpjūčio 10 d. dekretu²⁶, buvo pradėta naudoti tik pastaraisiais mėnesiais, kai kruopščiu darbu buvo surinktos jos įgyvendinimui reikalingos garantijos: pirma oficiali demonstracija buvo surengta 2017 m. rugsėjo mėnesį 113-ojo Notarų kongreso²⁷ metu, o 2018 m. spalio 10 d. pasirašytas mums žinomas pirmasis notaro aktas²⁸. Dėl laiko stokos nebus vertinamas šis naujas instrumentas, kuriame laikomasi autentiškumo reikalavimų, ir į tai, kaip jis bus įteiktas suinteresuotiems asmenims.

17. De lege feranda: suteikti pagalbą sprendžiant problemas užsienyje. *De lege feranda*, galiausiai galima sau užduoti klausimą apie nuotoliniu būdu atliktą notarinį veiksma, kuriuo suteikiama pagalba Prancūzijos piliečiui užsienyje ir bendrai užsienio piliečiams, kuriems reikia kreiptis Prancūzijos notarą. Visi žino, su kokiais šiuolaikiniais sunkumais susiduriama ar netgi į kokią beviltišką padėtį galima patekti, kai diplomatinėms atstovybėms ir konsulatams nebeteikiant notarinių paslaugų, būtina gauti tokią paslaugą fiziškai nevykstant į Prancūziją, net jeigu tai tik autentiškas įgaliojimas²⁹. Ar, siekiant suteikti pagalbą, įstatymai negalėtų ambasadoms ir konsulatams, kurie yra Prancūzijos „anklavai“ užsienyje ir kuriems taikoma Vienos konvencijoje numatytas imunitetas, emigrantams ir užsienio piliečiams suteikti specialią patalpą ir tinkamą įrangą, kad jie

²⁶ 2005 m. rugpjūčio 10 d. dekretas Nr. 2005-973, kuriuo keičiamas 1971 m. lapkričio 26 d. dekreto Nr. 71-942 20 str., kuriame nurodoma: „Jeigu sandorio šalis ar bet kuris kitas dalyvaujantis asmuo nedalyvauja ar nėra atstovaujamas pasirašančio notaro biure, jos sutikimas duodamas ar pareiškimas padaromas kitam notarui, pas kurį jis atvyksta ir kuris dalyvauja sudarant notarinį dokumentą“.

²⁷ 113-asis Notarų kongresas, 3-ioji komisija, #Skaitmenizacija. Lilis, 2017 m. rugsėjo 19 d.

²⁸ CSN, 2018 m. spalio 10 d. pranešimas; JCP N 2018, Nr. 42, act. 821.

²⁹ Minėtas 2018 m. rugsėjo 28 d. nutarimas (OL, 2018 m. gruodžio 22 d.; JCP N 2019, Nr. 3, act. 143), kuriuo panaikintas ankstesnis 2017 m. gruodžio 18 d. nutarimas, kuriame sudarytas kompetentingų diplomatinė atstovybių ir konsulinių įstaigų sąrašas.

galėtų duoti sutikimą sudaryti įgaliojimą ar net esminį autentišką notarinį aktą, tokiu būdu reaguojant į tikrą mūsų laikmečio problemą³⁰?

18. Autentifikavimas už Prancūzijos ribų. Tai ne tik suteiktų įgaliojimus, bet ir sudarytų galimybę Prancūzijos notarui iš Prancūzijos ir Prancūzijos konsulinėse įstaigose sudaryti dokumentus ir juos saugoti MICEN. Mūsų manymu, atsižvelgiant į konkrečius poreikius, tokia autentifikavimo už Prancūzijos ribų forma kiek įmanoma laikytųsi autentiškumo principų, kadangi ši funkcija būtų vykdoma tik viešoje vietoje, o konkrečiai specialioje ambasados ar konsulato patalpoje³¹. Įstatymo projektas dėl užsienyje gyvenančių Prancūzijos piliečių, kuris Senatui buvo pateiktas 2019 m. gruodžio mėnesį, turėtų paskatinti diskusiją, nors projekto paskutinė redakcija atrodo gerai, jame nėra numatytos minėtos garantijos³².

19. Autentiškumas: auginti brangų vaisių. Belaukiant nieko negali būti geriau kaip remtis išmintingais Catala patarimais. Nors ką tik buvo priimtas 2000 m. kovo 13 d. Įstatymas, Catala priminė, kad „autentiškumas negalimas be fizinio asmens atvykimo pas privilegijuotą liudytoją, įgaliotą priimti notarinį dokumentą“³³; jis jau tuomet įspėjo, kad „neabejotinai bus sugalvotos dar didesnės naujovės, kurios anksčiau ar vėliau bus išbandytos“, „pavyzdžiui, vienu metu realiu laiku sudaromos autentiškos nuotolinės sutartys, derinant vaizdo konferencijas, elektroninius laiškus ir kitas technologijas, kuriomis galima perduoti raštą, vaizdą ar kalbą“, norėdamas išreikšti nuomonę: „notariatas turi pademonstruoti išmintį, net jei nenori konkuruoti su išblukusiomis spalvomis. Sveikas protas aiškiai teigia, kad modernumui nereikia suteikti jokių privilegijų, kurios galėtų susilpninti autentišką aktą“³⁴. Tai iš tikrųjų yra vienas iš esminių mūsų teisinės sistemos elementų, dėl kurio vyksta kova: autentiškumas, kurį suformavo Prancūzijos teisinės tradicijos, ir notaras yra vienas pagrindinių jo saugotojų.

Atkreiptinas dėmesys

Skuba nėra eksperimentavimas įstatymų leidybos srityje. Jeigu planuojama, kaip jau buvo pasiūlyta, apsvarstyti galimybę notarinį veiksma atlikti nuotoliniu būdu pagal 2020 m. balandžio 3 d. dekretu pasiūlytą modelį, kiltų problemų. Kai bus priimtas sprendimas dėl teisės akto rūšies (įstatymas ar reglamentas), turėtų būti pradėta diskusija iš esmės, kadangi gali kilti ne mažiau kaip trijų rūšių pavojus, ne be baimės, kad bus patvirtinta

30 Vienos konvencija dėl diplomatinių santykių, 1961, 27 straipsnis.

31 Kurių atstovams būtų suteikti įgaliojimai civilės būklės srityje.

32 Nors pirminiame siūlyme buvo numatytas šalių atvykimas į konsulato ar ambasados patalpas (Senatas, įstatymo projektas dėl užsienyje gyvenančių Prancūzijos piliečių Nr. 179, 2019 m. gruodžio 5 d.), įstatymų komisija, matyt, manė kitaip, t. y. kad šalis išreškia sutikimą savo pasirinktoje buvimo vietoje. Bet kuriuo atveju iš esmės grįžtama prie to, kas jau buvo pasakyta apie notaro sudaromą aktą asmeniui fiziškai nedalyvaujant (Senato ataskaita Nr. 364, 2020 m. kovo 4 d., 18 str.).

33 P. Catala, 24 išnaša, Nr. 20.

34 Žr. ten pat, Nr. 24.

notaro patvirtinto akto ir paprasto raštiško dokumento, patvirtinto parašu, sugretinimo idėja: pavojus, kad bus išskaidytas autentiškumas, kadangi dėl nuotolinio darbo notaras negalės atlikti tradiciškai jam priskiriamos patikrinimo funkcijos; rizika, susijusi su iškilmingumu, kuris yra notaro sudaromo akto dalis, panaikinimu; ir rizika sunaikinti išskirtinius autentiškumo požymius, kurie pasireiškia sutikimo išreiškimu valstybės pareigūnui, laikantis iškilmingų formalumų. Tačiau tai nedraudžia kelti klausimo, kokiomis sąlygomis nuotoliniu būdu sudarytas aktas galėtų padėti išspręsti realias problemas, su kuriomis susiduriama užsienio šalyse, ypač panaikinus diplomatinių atstovybių ir konsulinių įstai-
gų įgaliojimus tekti notarines paslaugas.

